

**A szakirodalmi hivatkozás és az irodalomjegyzék formai követelményei
az ME BTK Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet azon hallgatói számára,
akik irodalomból írnak szakdolgozatot**

1. A dolgozat főszövegét lábjegyzeteknek (nem végjegyzeteknek!) kell kísérniük. A jegyzetekben a hivatkozott műveknek csak a 2., 3. és 4. pontban körülírt *Rövidítésjegyzék*ben megadott rövidítései szerepeljenek, soha ne a teljes címléírás. Minden hivatkozás esetén – még akkor is, ha egymás után többször ugyanarra a műre utalnak a jegyzetek – ezt a rövidítést kell használni. Így elkerülhető az *i. m.* alkalmazása, ami sokszor nehézkessé teszi az olvasást.

2. A dolgozathoz *Rövidítésjegyzék*et kell csatolni, amely minden hivatkozott mű rövidítését tartalmazza, és így egyben az irodalomjegyzék feladatát is ellátja. Ha tehát csak egyszer idézünk egy munkát, akkor is fel kell venni azt a rövidítések közé, hiszen különben a *Rövidítésjegyzék* nem ad teljes képet a hivatkozott művekről.

3. A *Rövidítésjegyzék* formai követelményei:

a.) Rövidítésként a szerző(k) illetve szerkesztő(k) neve (kapitálchennel szedve) és a megjelenés éve szolgál. Az ugyanazon szerzőtől egy évben megjelent két vagy több munka esetén az évszám után megkülönböztető betűjelek (a, b, c stb. betűk) állnak. Ezt szóköz, nagyköjtőjel, szóköz követi, majd a munka teljes címléírása következik. A címléírásnál az 5. pontban mellékelt *Címléírási szabályzat*ban leírtakat kell követni. (Ez megegyezik az Irodalomtörténeti Közlemények szabályzatával és gyakorlatával.) A rövidítések ezen formájától csak a nagyon bevetté vált rövidítések esetében lehet eltérni (pl. KazLev, TESz, ÚMIL stb.).

b.) A *Rövidítésjegyzék* címléírásaiban előforduló periodikák rövidítései esetében *A magyar irodalomtörténet bibliográfiája* és az *Új magyar irodalmi lexikon* rövidítései az irányadók.

c.) Az intézmények rövidítéseit a bevett gyakorlat szerint kell használni (pl. OL, OSZK, PIM stb.).

d.) A fenti három csoportot egységes betűrendben kell felsorolni.

4. Minta:

CSETRI 1986a – CSETRI Lajos, *Nem sokaság hanem lélek: Berzsenyi-tanulmányok*, Bp., Szépirodalmi, 1986.

CSETRI 1986b – CSETRI Lajos, *Adalékok Kazinczy ifjú barátainak irodalomszemléletéhez*, It, 1986, 394–408.

It – Irodalomtörténet

ItK – Irodalomtörténeti Közlemények

KARDOS–V. KOVÁCS 1975 – *Janus Pannonius: Tanulmányok*, szerk. KARDOS Tibor, V. KOVÁCS Sándor, Bp., Akadémiai, 1975 (Memoria Saeculorum Hungariae, 2).

KazLev – KAZINCZY Ferenc *Levelezése*, I–XXI, s. a. r. VÁCZY János, Bp., 1890–1991; XXII [Első pótkötet], s. a. r. HARSÁNYI István, Bp., 1927; XXIII [Második pótkötet], s. a. r. BERLÁSZ Jenő, BUSA Margit, CS. GÁRDONYI Klára, FÜLÖP Géza, Bp., Akadémiai, 1960.

- KISFALUDY S. 1892–1893 – KISFALUDY Sándor *Minden munkái*, kiad. ANGYAL Dávid, Bp., Franklin, 1892–1893, I–VIII.
- MEZEI 1992 – MEZEI Márta, *Kérdőjelek a Kölcseynek tulajdonított „Kritika és Antikritika” körül*, ItK, 1992, 71–80.
- OL – Országos Levéltár
- OSZK – Országos Széchényi Könyvtár
- PIM – Petőfi Irodalmi Múzeum
- TARNAI 1984 – TARNAI Andor, „*A magyar nyelvet írni kezdik*”: *Irodalmi gondolkodás a középkori Magyarországon*, Bp., Akadémiai, 1984 (Irodalomtudomány és Kritika).
- TESz – *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára*, főszerk. BENKŐ Loránd, Bp., Akadémiai, 1984, I–IV.
- ÚMIL – *Új magyar irodalmi lexikon*, főszerk. PÉTER László, Bp., Akadémiai, 1994, I–III.

5. Melléklet

ALAPELVEK

Szabványunk a nemzetközi címléirési gyakorlaton alapul, amelyet a hazai szakirodalom számára Klaniczay Tibor már 1981-ben követésre ajánlott. (KLANICZAY Tibor, *Idegen nyelvű kiadványok jegyzetelési alapelvei*, kézirat, [1981]. Nyomtatásban először: *Bevezetés a régi magyar irodalom filológiájába: Szöveggyűjtemény*, szerk. HARGITTAY Emil, Bp., Universitas, 1996, 106–113.) A rendszer lényege az „egy hivatkozás = egy, vesszőkkel tagolt mondat” elve: minden szakirodalmi vagy forráshivatkozás egyetlen mondatot alkot, ahol minden tag vesszővel van egymástól elválasztva. A mondaton belül pont csak rövidítések után lehet, tehát a sorszámnevi értelmű címléirő elemeket is csak vessző követi. Ha ugyanabban a jegyzetben több címléirás követi egymást, ezeket pontosvessző választja el, pont pedig csak a legutolsó címléirást zárja. Ha a jegyzet a címléirásokon kívül egyéb közlendőt is tartalmaz, azt a ponttal lezárt címléirástól gondolatjel különíti el.

A következőkben a hivatkozott kiadványok főbb típusainak címléirési módját mutatjuk be néhány példával és rövid kommentárral.

1. MONOGRÁFIÁK

- TARNAI Andor, „*A magyar nyelvet írni kezdik*”: *Irodalmi gondolkodás a középkori Magyarországon*, Bp., Akadémiai, 1984 (Irodalomtudomány és Kritika).
- BITSKEY István, *Humanista erudíció és barokk világkép: Pázmány Péter prédikációi*, Bp., Akadémiai, 1979 (Humanizmus és Reformáció, 8), 22–29.
- Lech SZCZUCKI, *Két XVI. századi eretnek gondolkodó (Jacobus Palaeologus és Christian Francken)*, Bp., Akadémiai, 1980 (Humanizmus és Reformáció, 9).
- KLANICZAY Tibor, KLANICZAY Gábor, *Szent Margit legendái és stigmái*, Bp., Argumentum, 1994 (Irodalomtörténeti Füzetek, 137), 15–91.

Alapelvek:

a) A szerző családnevét kapitálchennel szedjük. Erre azért van szükség, mert három tagú neveknél az olvasó számára nem mindig egyértelmű, hogy mi a családnév (SZENCI MOLNÁR Albert, Danilo AGUZZI BARBAGLI – de: PACH Zsigmond Pál, Craig Hugh SMYTH); sőt kéttagú neveknél is fennáll a félreérthetőség veszélye, amit kiküszöböl, ha MÁTYÁS Flórián-t írunk stb. A keresztnévet lehetőleg mindig kiírjuk, nem rövidítjük kezdőbetűvel (kivétel, ha a címlapon csak kezdőbetű szerepel). A

szerző kereszt- és családnevének sorrendje mindig a nyomtatványon olvashatóval egyezik meg, külföldi szerző esetében tehát a vezetéknevet nem emeljük ki a címleírás első szavául. Társszerzők nevei között vessző áll (nem nagykötojel). A szerző(k) neve után mindig vessző van (nem kettőspont), kivétel, ha a név genitivusban áll, ekkor az írásjel elmarad (pl. ERASMI *Opera omnia*, KÖLCSEY Ferenc *Válogatott művei*).

b) A mű címét kurziváljuk. Ha a műnek alcíme is van, mindkettő kurzív, s közéjük kettőspontot teszünk; ha azonban az alcím zárójelben van, a zárójel elé semmilyen írásjel sem kerül. Ha a cím angol nyelvű, minden jelentős szót nagybetűvel kezdünk, más nyelvű címeknél a nyelvben a kezdőbetűkre általában előírt szabályokat követjük. A cím (ill. az alcím) után vessző áll.

c) A kiadás helye, a könyvkiadó neve és a kiadás éve e sorrendben következnek, közöttük vessző áll. A könyvkiadó nevének feltüntetése is szükséges, mert egy kiadvány felleléséhez általában jóval gyakorlatiasabb segítséget nyújt a puszta városnévénél (nagy nemzetközi kiadók esetében városnevek soránál). Ha a kiadás helye Budapest, azt Bp.-vel rövidítjük. Egy könyv 2., 3. stb. kiadására a kiadási évet követő felső index-számmal utalunk: 1964². Ha a címleírás hivatkozott lapszámokkal folytatódik, a kiadás éve után is vessző áll, ha azonban a könyvsorozat címe következik, ez az írásjel elmarad.

d) Az idézett könyvet magába foglaló könyvsorozat címét a kiadás évét követően zárójelben adjuk, nem kurziváljuk és nem tesszük idézőjelbe sem. A sorozatcím minden lényeges szavát nagybetűvel kezdjük. Ha a sorozat kötetei számozottak, a sorozatcím után vesszőt teszünk s ezt követi a sorozaton belüli sorszám (mindig arab számjeggyel, akkor is, ha a sorszámot a kötetten római számmal jelölték), majd – minden írásjelet mellőzve – a zárójel vége. A könyvsorozat szerkesztőjének nevét tehát nem adjuk meg. Ha a kötet egészére hivatkozunk, címleírásunk itt befejeződik, a zárójel után tehát pont áll, mint a címleírás lezárása (nem adjuk meg tehát a könyv teljes terjedelmét, vagyis, amint szokásos, a kiadvány utolsó számozott lapjának lapszámát). Ha bizonyos lapszámokra hivatkozunk, a zárójel után vessző áll.

e) Ezután az idézett lapszámok következnek, amelyek után nincs semmiféle rövidítés (*l., p., o., old.* stb.). Ha több egymást követő lapra hivatkozunk, közéjük nagykötojelet szedünk, a lapszámokat pedig nem rövidítjük, tehát nem 973–83 szerepel, hanem 973–983. Ha több egymással nem érintkező lapszámot adunk meg, akkor ezek közt vessző áll: 33, 52, 97. Az utolsó lapszám után pont áll, mint a címleírás lezárása.

2. TÖBBSZERZŐS TANULMÁNYKÖTETEK

- *Janus Pannonius: Tanulmányok*, szerk. KARDOS Tibor, V. KOVÁCS Sándor, Bp., Akadémiai, 1975 (Memoria Saeculorum Hungariae, 2).

Alapelvek:

A cím után és a kötet szerkesztőjének neve előtt *szerk.* szócska áll, ha az idézett kötet magyar nyelvű; *ed.*, ha angol, olasz vagy latin; *éd.*, ha francia; *Hrsg.* vagy *Hg.* (= Herausgeber), ill. *hrsg.* vagy *hg.* (= herausgegeben), ha német nyelvű. Több szerkesztővel bíró angol könyvek idézésekor az *ed.* helyett a többes számot jelző *eds.* szócska áll. Több szerkesztő esetében azok neve között vessző van (nem nagykötojel).

Nem követjük tehát azt a másik lehetséges eljárást, amely a szerkesztő(k) nevét emeli ki a címleírás élére: KARDOS Tibor, V. KOVÁCS Sándor (szerk.), *Janus Pannonius: Tanulmányok* stb.

3. SZÖVEGKIADÁSOK

- SZEPSI CSOMBOR Márton *Összes művei*, kiad. KOVÁCS Sándor Iván, KULCSÁR Péter, bev. KOVÁCS Sándor Iván, Bp., Akadémiai, 1968 (Régi Magyar Próza Emlékek, 1), 7–104.
- *Érzelmes históriák*, vál., szerk., jegyz., utószó LŐKÖS István, Bp., Magvető, 1982 (Magyar Hírmondó).

Alapelvek:

A kiadott szerzőnek és a sajtó alá rendezőnek a családnevét egyaránt kiemeljük a kapitálchen szedéssel. A kiadás közreműködői által elvégzett munkálatokat megjelölhetjük pontosan azokkal a szavakkal is, ahogyan azokat a kiadványban megnevezték (példánkban: sajtó alá rendezte K. S. I., K. P., a bevezető tanulmányt írta K. S. I.), gazdaságosabb és célszerűbb azonban állandó rövidítéseket használni: *kiad.* (sajtó alá rendezte, a szöveget gondozta stb. helyett), *bev.* (a bevezető tanulmányt írta, az előszót írta stb. helyett), *vál.* (válogatta, a válogatás ... munkája stb. helyett), *jegyz.* (a jegyzeteket írta, a jegyzeteket összeállította stb. helyett), *utószó* (az utószót írta, a kísérelő tanulmányt írta stb. helyett), sőt javasoljuk a *tan.* rövidítést (ez mind az elő-, mind az utószó írójára utalhat). Idegen nyelvű könyvek címleírásában a szövegkiadó neve előtt ugyanazok a rövidítések állnak, mint az előző szakaszban tárgyalt többszerzős művek szerkesztői esetében, ugyanazokkal a nyelvi variánsokkal, mint ott.

4. TÖBBKÖTETES MŰVEK

Tekintet nélkül arra, hogy egyéni vagy többszerzős munkáról, eredeti műről vagy szövegkiadásról van szó, többkötetes munka esetében valamennyi típusban ugyanaz az eljárás érvényesül, így együtt tárgyaljuk őket.

HA VALAMENNYI KÖTET UGYANABBAN AZ ÉVBEN JELENT MEG

- FALUDI Ferenc *Prózai művei*, kiad. VÖRÖS Imre, URAY Piroska, Bp., Akadémiai, 1991 (Régi Magyar Próza Emlékek, 8), I–II.
- *Magyar költők 17. század – A kuruc kor költészete*, vál., kiad., jegyz. KOMLOVSZKI Tibor, Bp., Szépirodalmi, 1990 (Magyar Remekírók), I, 455–461.

Alapelvek:

a) Ugyanabban az évben megjelent többkötetes mű esetében a kötetszám mindig a kiadás helye, éve (és az esetleges sorozatcím) után szerepel. Mindig római számok jelölik. Ha nem a kötetek egészére hivatkozunk, hanem a címleírás lapszámmegjelöléssel még folytatódik, a kötetszám után nincs pont, csak vessző.

b) A címleírás része csak a puszta kötetszám (nincs *k.*, *köt.*, *r.*, *vol.*, *Bd.* stb. rövidítés).

HA AZ EGYES KÖTETEK KÜLÖNBÖZŐ ÉVEKBEN JELENTEK MEG

- BALASSI Bálint *Összes művei*, kiad. ECKHARDT Sándor, I, Bp., Akadémiai, 1951, 157.

Alapelvek:

Minthogy a megjelenés ideje itt nem az egész műre, hanem csak annak egyik kötetére vonatkozik, a kötetszám a kolofon előtt áll.

HA A TÖBBKÖTETES MŰ EGYES KÖTETEINEK MUNKATÁRSAI NEM AZONOSAK

- Antonius de BONFINIS, *Rerum Ungaricarum decades*, III, ed. I. FÓGEL, B. IVÁNYI, L. JUHÁSZ, Lipsiae, Teubner, 1936, 125.

Alapelvek:

Ha a szerző, a sajtó alá rendező vagy a szerkesztő nem azonos valamennyi kötetben, akkor a kötetszám – értelemszerűen – még előbbre, közvetlenül a cím után kerül, függetlenül attól, hogy a kötetek egy időben jelentek-e meg.

5. TANULMÁNYKÖTETBEN MEGJELENT TANULMÁNYOK

EGYSZERZŐS KÖTET ESETÉBEN

- KLANICZAY Tibor, *Egyetem és politika a magyar középkorban* = K. T., *Pallas magyar ivadékai*, Bp., Szépirodalmi, 1985, 67–76.

Alapelvek:

a) A szerző neve és a tanulmány címe után egyenlőségjel következik (tehát nem *in*, nem *lásd*, sem más szócska, sem vessző).

b) Az egyenlőségjel után a szerző nevét helyettesítő monogram áll, mert különben nem lenne világos, hogy egyéni kötetről vagy kollektív műről van-e szó.

c) A tanulmánykötet címét kurziváljuk.

TÖBBSZERZŐS KÖTET ESETÉBEN

- PIRNÁT Antal, *A kelet-közép-európai antitrinitarizmus fejlődésének vázlatja az 1570-es évek elejéig* = *Irodalom és ideológia a 16–17. században*, szerk. VARJAS Béla, Bp., Akadémiai, 1987 (Memoria Saeculorum Hungariae, 5), 9–59.

Alapelvek:

A különbség az előző típushoz viszonyítva csupán annyi, hogy az egyenlőségjel után közvetlenül következik a tanulmánykötet kurzivált címe. Ezt követi a kötet szerkesztőjének vagy szerkesztőinek a megnevezése.

6. PERIODIKÁBAN KÖZÖLT TANULMÁNYOK

- KLANICZAY Tibor, *Nicasius Ellebodus és poétikája*, ItK, 1971, 24–34.
- HORVÁTH Károly, *Az ember tragédiája szereplőinek és motívumainak bibliai és világirodalmi előzményeiről*, ItK, 97(1993), 301–336.
- BONYHAI Gábor, *A Szarvas-ének szerkezetelemei*, Kr, 1968/4, 29–41.
- ILLYÉS Gyula, *A magyarság pusztulása*, Nyug, 26(1933), II, 337–345.
- SZAUDER József, *Mikes Kelemen: Halálának 200. évfordulóján*, Nszab, 1961. okt. 1., 13.

Alapelvek:

a) A szerző neve és a tanulmány címe után vessző következik, majd a periodika címe, amelyet nem kurziválunk. (A tanulmány címe és a periodika megnevezése között tehát nincs sem *in*, sem *lásd*, sem más szócska, sem egyenlőségjel.) A periodika címének valamennyi szava nagybetűvel kezdődik. Az időszaki kiadványok rövidítéseként az *A magyar irodalomtörténet bibliográfiája* és az *Új magyar irodalmi lexikon* által használt jelöléseket alkalmazzuk. A periodika címét vessző követi.

b) A folyóirat nevét a megjelenési év követi. Az illető évfolyam kötetszámának megadása nem kötelező; ha megadjuk, előbb a – mindig arab – kötetszám áll, majd szóköz nélkül zárójelben az évszám. Ha a folyóirat lapszámozása az évfolyamon belül füzetenként újratekődik, a megjelenési évet követő törtjel után, arab számmal adjuk meg a füzet számát. Ha a lapszámozás félévenként kezdődik újra, a megjelenési évet követő vessző és szóköz után, római számmal adjuk meg a félév számát. De a füzet jelölésére a következő megoldás is választható: BONYHAI Gábor, *A Szarvas-ének szerkezetelemei*, Kr, 1968, 4. sz., 29–41.

c) A havinál nagyobb rendszerességgel megjelenő periodikák (kétheti-, heti-, napilapok) esetében az évszám után a megjelenés dátumát célszerű megadni.

d) Az előbbieket követő vessző után a hivatkozott lapszámok zárják a címléírást.

7. CD–DVD KIADVÁNYOK

Minden elektronikus hordozóeszközön megjelent kiadvány besorolható a megelőző hat műfaji kategóriába, ezért címléírásuk megegyezik az ott előírtakkal. A címléírás egyedül a kiadvány technikai jellegének megnevezésével egészül ki (CD-ROM vagy DVD), amely normál betűvel, a cím után következik, a címtől és az utána következő adatoktól is vesszővel elválasztva.

- *School and Theatre: School and Theatre in the Past and Nowadays – Iskola és színház: Az iskolai színjátszás múltja és jelene*, CD-ROM, szerk. KEDVES Csaba, NAGY Júlia, Miskolc, Academia Ludi et Artis, 2002.

8. INTERNETES (HÁLÓZATI) KIADVÁNYOK

A közkeletű igénytelenséggel szemben nem elegendő a hálózati források lelőhelyét (webcímét) megadni. A hálózati források ugyanis nem maguktól teremnek, hanem minden egyes honlapnak van szerzője is, címe is, amelyek kiderítése és feltüntetése kötelességünk.

Ugyancsak kötelező adat annak a dátumnak a megadása, amikor a szóban forgó honlapot felkerestük és az idézett szöveget vagy adatokat onnét merítettük.

- LATZKOVITS Miklós, *Inscriptiones alborum amicorum*, <http://susu.cs.jgytf.u-szeged.hu/~latzkovits/index2.php?search=1&lang=hu> (2008.02.12).

Alapelvek:

A szerző neve és a honlap címe a szokásos formázásokkal áll, utánuk vessző következik, majd a lelőhely (webcím) pontosan úgy, ahogyan a böngészőprogram címsorában olvasható. Ezt zárójelben követi a látogatásunk dátuma, a példában látható formában.